

JEOPOLİTİĞİN YENİDEN DOĞUŞU*

Harvey SICHERMAN**

This article discusses the dimensions of American foreign policy and within that, the structural and intellectual perspectives. According to the author, the problematic and therefore the questions that need to be discussed are as follows: To what extent the jeopolitics is important in American foreign policy and whether there are other competing approaches or not. And as the author argues, unavoidably, the US had to give up its project of creating a new jeopolitical system and presiding it. Therefore the fundamentals of jeopolitics remained the same, while we notice a change concerning military objectives.

Bu makale, Amerikan dış politikasının son derece revaçta olan uzun dönemli yapısı, güç ve bilgeliğin büyümesinin hikâyesini anlatmaktadır. Birleşik Devletler, 19. yüzyılda gücümüzün yetersiz olduğu bir dönemde, karışıklıkların çıkmasını engellemiştir. Bizler, I. Dünya Savaşı'na gençliğimizin çiçeğini kaybetmeden, kararlı olmak adına girmiştik. Ardından, yalnızcılık ile flört ettik ama II. Dünya Savaşı'nda saldırıya uğradığımız zaman karşılık olarak Nazi Almanyası ve Japon İmparatorluğu'nu bozguna uğratarak gücümüzü göstermiş olduk. Uzayan Soğuk Savaş çıkmazını nükleer bir felakete vordırmadan sürdürdük, ardından Sovyetler Birliği çökmüştür. Bu süre içerisinde, Marshall Planı gibi bir çok cömert girişimde bulunulduğu gibi, teker teker burada bahsetmenin gerekmediği birkaç saçmalık da yaşanmış olmuştur. ABD'nin özel bir Takdir-i İlâhi olduğuna inananları yüreklendirmeye yetecek ve hatta bundan daha fazlasının kayıtlarda olduğunu söylemek yeterli olacaktır.

Birçok analizci bu kayıtların içinde bir çeşit diyalektik, yalnızcılık ile uluslararasıcılık arasında ya da daha yakın zamanlarda tek taraflılık ve çok taraflılık arasında olduğu sanılan çatışmanın gerçekten var olup olmadığını görebilmişlerdir. Amerikan dış politikasıyla ilgili bu açıklamalar çoğunlukla gerçek Amerikan bakış açısının; 'ülke sınırları dışında

* Çeviren: İlke Aytekin, Rusya Masası, Stajyer. 'The Revival of Geopolitics', *The Intercollegiate Review*, Bahar 2002 makalesinden çevrilmiştir.

** Harvey Sicherman, Foreign Policy Research Institute'de çalışmaktadır.
Avrasya Dosyası, Jeopolitik Özel, Kış 2002, Cilt: 8, Sayı: 4, s. 102-112.

.....
: **Soğuk Savaş'ta kazanılan**
: **zafer, jeopolitikçiler ve**
: **jeopolitik karşıtları**
: **arasındaki tartışmayı yeni**
: **bir boyuta sokmuştur.**
: **ABD barışı nasıl**
: **kazanacak?**
: .....

tek başına hareket etme amacımızı garanti altına alabilirsek, müttefiklerimizle olan ilişkilerimizde daha etkili olabiliriz; o zaman bu şekilde hareket edelim' şeklinde olduğunu ileri süren akademik düzeyli abartmalar olduğunu göstermektedir.

ABD'nin dünyanın geri kalanına olan yaklaşımıyla ilgili

asıl tartışma sonuçlardan çok, çıkartılabilecek anlamlardan bir tanesi olabilir. Profesör Walter Mc Douglas'ın Promised Land, Crusader State adlı eseri bu anlayışı yakalamıştır. Bir ekol, ABD'nin demokratik yapısı nedeniyle, ülke sınırları dışında, diğer ülkeler gibi 'güç politikası' uygulayamadığı fikrini benimsemektedir. Belirtildiği gibi, ABD'nin menfaatlerinin temeli, devletlerarası ilişkilerin geleneksel şekilde sürdürülmesine dayanmamaktadır. Daha ziyade, geleneksel oyun devrilmiş ve yenisi oluşturulmuştur. Wilson'un güç diplomasi dengesini yükseltmek için kullandığı haccı ve Roosevelt'in dört büyük kuvveti Birleşmiş Milletler Örgütü'nün yararına kullanma çabası bu nedendir. 1919 yılında ve ardından 1945 yılında yeniden savaşın kazanılması, sistemin kalıcı olarak yeniden biçimlendirilmesiyle barışın sağlanması açısından fırsat olarak değerlendirilebilir.

Diğer bir ekol, bu fikre karşı çıkmaktadır. 1919 ve sonrasında 1945'in başarısızlıkları uluslararası sistemi yeniden biçimlendirmede kullanılacak bir hacin her zaman çekişen menfaatler (insan doğası, ulus-devlet anlayışının güçlenmesi) duvarına çarpacağına bir kanıtı olarak gösterilmektedir.

Uluslararası sistemde, yeni katılımcılar, yeni almasıklar, yeni kazananlar ve kaybedenler olabilir ve olacaktır da. Devletler ve imparatorluklar yükselecek, çökecek ve hatta ortadan kalkacaktır. Uluslararası rekabete daimi bir çözüm getirilmedikçe, yeni bir 'sistem' içine girilmesi hayaldir. Jeopolitik gerçekler, kaynaklar ve çeşitli insan ve devletlerin coğrafi konumları, daimi bir barışın sağlandığı varsayımına izin vermemektedir. Jeopolitik gerçekler, hiçbir uluslararası örgütün doğal bir şekilde barışı sağlanmasına izin vermemektedir. Kısacası; jeopolitik gerçekler, demokrasinin güvenliğini korumak amacıyla harekete geçirilebilirken, hiçbir şekilde ortadan kaldırılamaz veya daha üst seviyelere çıkarılamazlar.

Soğuk Savaş'ta kazanılan zafer, jeopolitikçiler ve jeopolitik karşıtları arasındaki tartışmayı yeni bir boyuta sokmuştur. ABD barışı nasıl

kazanacak? 10 yıldır, Amerikan seçmeni jeopolitik karşıtlarının daha radikal olan yaklaşımlarına güvenmektedir, ki bu aynı zamanda daha kolay ve daha ucuz olan yoldur. Sovyet Rusya'nın kolay ve ani çöküşüyle iyice etkilenen çoğu Amerikalı barışın 'orada' olduğuna ikna edilmişlerdi. Eğer gerçekten oradaysa, o halde gerçekten acil olan halkın problemleri de buradaydı ve yurt içi politikaları gerektirmekteydi. Dış politika yerini AB Güvenlik Konseyi gibi ya da hiçbir maliyeti olmaksızın halka rahatlıkla çeşitli uluslararası birimlere bırakılabilir, Amerikan değerlerini daha geniş alanlara tesadüfi olarak yayan kâr amacı olmayan ve otomatik bazı ekonomik yöntemlere bırakılabilir.

Clinton Hükümeti bu jeopolitik karşıtlıkların önderliğini takip etmiştir. Devlet Başkanı ülke içi sorunlar üzerinde yoğunlaşırken, barış sağlamak isteyen Soğuk Savaş sonrasının savaşıları ve Wilsoncular dünyayı ağrısız 'küreselleşme' kavramıyla açıklamışlardır. Bu jeopolitiğin değerini yükseltmeye yönelik bilinçli bir girişimdir ve demokrasinin ve serbest piyasanın Amerikan ticarî çalışmalarının genişlemesi içerisinde yayılmasını da içermektedir. 1990'lı yıllar son bulmadan önce, Clinton Hükümetinin küreselleşme vaadi, düşüncelerin yarım olarak açıklandığı önemli bir siyasî (askerî) doktrine hayat vermiştir. Amerikan gücünün şüphesiz hakim olduğu bir dünyada, ülke sınırları dışında güç kullanımı sadece insanî faktörlerle meşrûlaştırılabilir. Bu nedenle ABD dünün dünyasında kaybolanları, yeni dünya düzenine taşınmalıdır.

Dünya Ticaret Merkezi'nin yıkılışı çağı kapatırken, küreselleşme zaten 11 Eylül'den önce önemini yitirmeye başlamıştır. Bugün jeopolitik intikam için geri dönmüş bulunmaktadır. ABD'nin uluslararası gerçeklerle yüz yüze gelmesi bize bir mesaj vermektedir. Dünya değişirken, hala bir çok geleneksel kural ve tepkilerden etkilenmeye devam etmektedir. Bu nedenle, Washington sadece dış politikası 'yere bastığı ölçüde' etkili olabilir. Burada açıklamak istediğim, 1990'larda yanlış giden şeyin ne olduğu ve işleri yoluna koymaya çalışırken karşılaştığımız zorlukları göz önünde bulundurmamız gerektiğidir.

Soğuk Savaş'ın sadece ideolojik rekabetin sonunu getirmediğini, aynı zamanda jeopolitik sayfasını da kapattığına inanan Batılı bir çok lider, küreselleşmeyi bir dış politika olarak benimsemiştir. Eski jeopolitik, karşıtları tarafından millî çıkarların hesaplanması olarak değerlendirilmiştir.

Yeni dönem bütün bunların yerine şu alternatifleri sunmuştur; (1) dünya çapında gerçekleşecek ekonomik süreç, ulusal engelleri aşacak ve dünyayı birbirine daha sıkı bağlayacaktır. (2) Askerî güç, kullanılması gerekiyorsa bencil millî menfaatlerden arınmış, insanî değerlerle

Savaş jeopolitik biliminin sınavını sözüm ona geçtiği bir konudur. Clinton Hükümeti ekonomik küreselleşme sınırları aşarken, güvenliğin BM'nin devreye girmesiyle jeopolitiğin izinden kaldırılabileceğine inanmaktaydı. Sovyet vetosundan kurtulan Güvenlik Konseyi, dünya genelindeki sorunları ele alıp genel çıkarla doğrultusunda çözümler üretebilirdi artık.

Bu güçlü fikir bir uluslararası askeri güç olarak gerekliydi. Winston Churchill'in fikrinden daha az olmamakla beraber, nadiren okunan Demir Perde konuşmasından yapılan alıntıda bu tarz bir güç onaylanmıştı. Böyle bir gücün yokluğunda, tek kaynağın bölgesel koalisyonlar olacağını söylemiştir. Güvenlik Konseyi tarafından yürütülen BM askeriyesi Soğuk Savaş'ın kurbanı olmuştur. Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle beraber bu düşüncenin aniden canlanmadığı söylenebilir.

1992-93 yıllarında, BM görünürde kendi emri altında Kamboçya'dan, Balkanlarda Somali'ye kadar uzanan 100.000 kişilik birlik oluşturma çabasına girmiştir. BM Genel Sekreteri Boutros Ghali ABD'nin desteğiyle daimi bir kuvvetin oluşturulması için bir plan geliştirmiştir. BM Güvenlik Konseyi'ne sunulan bir raporda, BM'yi uluslararası barışı sadece sağlayan değil, aynı zamanda koruyan da bir lider olarak gördüğünü belirtmiştir.

Bu büyük projelerin, bir devlet olmaktan çok, bir coğrafi belirleyici durumundaki Somali'nin sahipsiz başkenti Magadishu'da pusuya düşürülmeleriyle felakete uğradıkları yolundaki inanç hala devam etmektedir. Birden bire ABD Devlet Başkanı bir BM girişiminde hayatlarını kaybeden Amerikan askerlerinin ölümlerini, ABD ulusal çıkarıyla yakından hiçbir ilişkisi olmayan sebeplerle savunmak durumunda kalmıştır. Umutsuz General Aideed'in olası olmayan jeopolitik canavar haliyle karşı karşıya kalınca Başkan Clinton Somali'de ulus oluşumu ve daimi BM kuvvetinin oluşturulması fikrinden vazgeçerek geriye çekildi. Birkaç yıl sonra, Balkanlarda yaşanan bir çok felaket ve ABD'de Medeleine Albright ve Jesse Helms liderliğindeki başarılı BM karşıtı seferberliğin ardından, Güvenlik Konseyi kenara çekildi.

Bu durum, ABD'yi Haiti, Bosna ve Kosova'daki üzücü şiddet hastalıklarıyla ilgilenmeye itmiştir. Her ne kadar Amerikan halkı eski dönem milli çıkarlara hala sıkı sıkıya bağlı olsa da, ABD'nin eylemleri kolayca meşrûlaştırılmamıştır. Bu nedenle, İngiltere başbakanı Tony Blair'in adlandırdığı yeni bir fikir doğdu: insanî savaş.

Bundan daha jeopolitik karşıtı bir tanımlama olabilir mi? ABD ve müttefikleri, her hangi bir menfaat güdüsüyle kirlenmemiş olan risk altındaki nüfusları kurtarmak için harekete geçmeliydi ve bunu

yaparken de coğrafyayla sınırlanmayacaktır. İnsani savaş aynı zamanda iletişimde meydana gelen devrimle de şekillenmiştir. İnsani savaşın başlamasında CNN'in etkili olduğu kanıtlanmıştır, oturma odalarına taşınan korku, Amerikan halkının yapılan eylemlerin gerekli olduğuna inanmalarına neden olmuştur. Böylece artan popüler destek sayesinde Başkan savaşa kadar ilerleyebilecektir.

Bunun bir ileri aşaması, elbette, etkili eylem yapılmadan önce gerçekleşmesi gereken felakettir. Ülkeler bir defa böyle bir felakete sürüklendiler mi, başarısızlığa uğramış devletlerin ve kırılan milletlerin yeniden yapılandırılması çok daha zor olmaktadır.

İnsani müdahaleler çok geç kaldıkları için, pahalı ama gerçekçi olmayan yeniden yapılanma umutları sayesinde başarılı olmuşlardır.

Başka bir acı gerçek daha vardır. 1992 yılında 100 binden fazla kişinin ölümü ve 1 milyondan fazla kişinin kaçırılışından bu yana en azından sekiz olay daha gerçekleşmiştir ve hiçbirisinde müdahalede bulunulmamıştır. Ruanda, Sudan, Burundi, Kongo, Angola, Afganistan ve Çeçenistan'ın ortak noktaları nelerdir? Bazıları, CNN darbesinde kalmamışlardır. Çoğunlukla, bu olaylar ücra yerlerde gerçekleşmekte ve mevcut tehlikelere Washington'un insani savaşçıları müdahale riskine hazır olmadıkları izlenimi yaratmaktadır. İnsani savaş son derece seçicidir ve siyasi coğrafya, bu seçimi belirginleştirmektedir.

Bu bizi Soğuk Savaş dönemi sonrası hava kuvvetinin stratejik bir silah olarak yeniden canlanmasına götürmektedir. Amerikalılar uzun zamandır, askerlerin ölümüne ve sorunlara yol açmadan savaşmanın bir yolunu bulma konusuna yoğunlaşmışlardır. 1991 Körfez Savaşı'nın aralıksız devam eden bombardıman sahnelerinin tüm Amerikan evlerinde yayınlanması yeni bir savaş dönemini vaat etmiştir.

Çöl Fırtınasında ya da Balkanlarda yürütülen başarılı seferberliklerde, günün sonunu getirmede kara operasyonları ya da kara operasyonu tehdidinin hayati öneme haiz olduğunu söylemek mümkündür.

NATO'nun 1995 yılı Ağustos ayında Bosnalı Sırlara yaptığı baskınlar aslında etkili olmuştur, çünkü Hırvatların kara saldırıları ilerleme göstermekteydi. Bundan önce Saddam Hüseyin'e karşı 1994, 1996 ve 1998 yıllarında kullanılabilecek olan sinir bozma yöntemi düşmanlığı artık açıklanmış olan Sırlara karşı işe yaramamaktaydı. 1999 yılında Kosova'ya düzenlenen hava seferberliği, Rus stetoskopu aracılığıyla açıklanan NATO tank motorları sustuğu zaman en büyük damgasını vurmuştur. Kısaca, kara seferberliği ya da en azından seferberlik tehdidi askeri başarının kazanılmasında hala en temel unsurdur.

Başkanlığının sonlarına doğru, Clinton hükümeti bazı jeopolitik kartlarını açıklamaya başladı. Yavaş yavaş, küreselleşmeyle beraber, kanun eski bir yöntem halini almaya başladı. NATO'nun Orta Avrupa'nın içlerine doğru yayılması Clinton'un başkanlığının ikinci yarısında başanya ulaşmıştır. Bu, kimileri tarafından Rusya'nın 'tarihi' çıkar alanına izinsiz girilmesi olduğu düşüncesiyle şiddetle karşı çıkılırken, Batılı ve Orta Avrupalı gibi düşünürler tarafından sıcak karşılanmıştır. ABD, bir Avrupa gücü olarak konumu yeniden belirleyip, genişleterek Almanya ve Fransa arasında eşit faydada sonuçlar elde etmeyi umarak orijinal NATO içerisinde yerini almıştır. Benzer şekilde, Asya'da, ABD Japonya ile olan askerî bağlarını kuvvetlendirmiştir. Böylece II. Dünya Savaşından sonra kazanmış olduğu Doğu Asya'da güvenliğin garantörü rolünü muhafaza etmiştir.

Clinton küreselleşme nasihatleri vermeye devam ederken, ABD'yi Kyoto Protokolü ya da Daimi Uluslararası Mahkeme gibi hatalı çok taraflı bünyeler içine sokmaya yönelik başkanlık düzeyindeki çabalar Kongre'de büyük bir çoğunluk tarafından tepki görmüştür. Clinton'un çözümü anlaşmaları imzalamak ama anlaşmaları onaylanmak üzere Senato'ya konu etmemekti ki bu da anlaşma imzalamaya yönelik yeni bir yaklaşım olmuştur.

Clinton taraftarları aynı zamanda bölgeler arasında en fazla jeopolitik öneme sahip olan Orta Doğu'da büyük bir yıkım bırakmıştır. Başkanın İsrail-Filistin savaşında kişisel olarak arabuluculuk yapmaya çalışması, barış sürecinin çöküşünün engelleyememiştir. Körfezde, Körfez Savaşından kalma Saddam karşıtı koalisyon güç bela varlığını sürdürmeye devam etmekteydi. Bunların doğruluğu su götürmez, Amerikan statüsünü artan bir saldırıya maruz kalabilir hale çeken kayda değer başarısızlıklardır.

Clinton hükümetinin diğer bir vasiyeti zor olmasına karşın hala deva eden Çin ilişkilerinin korunmasıydı. Bir şekilde, bu ilişki insan haklarını, küreselleşme taraftarlarını ve 1996 yılında neredeyse askerî zorluklara sebep olabilecek Tayvan'la ilgili yanlış hesaplamaları gündeme getirmiştir. Ama Clinton Pekin'i, Çin'le ilgili anahtar soruya cevap vermeden Dünya Ticaret Örgütü'ne taşımıştır; 'Çin 'stratejik bir partner' değilse, o zaman neydi?'

Aslında, Clinton döneminin sonunda hem Çinler hem de Ruslar söylemde bile olsa, Amerikan 'hegemonya'sına karşı birbirlerini kucaklamışlardır. Özellikle de Çin büyükelçiliğinin bombalandığı Sırbistan'a karşı açılan insanî savaşın etkisi büyük olmuştur. Bu sonuç, jeopolitik konuları dikkate almayan ve liderliğiyle ve ahlakî amacıyla gurur duyan Washington için şaşırtıcı olmuştur.

Clinton'un tersine, George W. Bush hükümeti jeopolitiğe tam anlamıyla bir dönüş sergilemiştir. Yeni cumhuriyetçi hükümet, kendi çıkarlarını her zaman ilk sıraya koyan Amerikan gücünün ortasında geleneksel ulus-devlet sistemi içerisinde çalışmayı tercih etmiştir.

Bush bunu kampanyasında 'açık bir Amerikan enternasyonalizmi' olarak tanımladı. Ama bu sloganın net telaffuzu bürokratik öğütücü içerisinde kaybolup gitmiştir. Başkanın zihni, kazandığı bürokratik otoritesini öne sürebilmek için hızlı bir iç başlangıç yapmakla ve Clinton'un çok taraflı karmaşıklıklarıyla meşguldür. Bush hükümeti herkesle Kyoto konusunda, Çinlilerle casus uçak krizi konusunda Avrupalılar ve Ruslarla füze savunması konusunda, Körfez Araplarıyla Irak konusunda, Araplar ve İsraililerle bozulan barış süreci ve Japonlar ve Güney Korelilerle Kuzey Kore ile olan ilişkiler konusunda ters düşen bir yapıyla ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmazlıkların bazıları 2001 yazında karara bağlanmış ya da en azından basite indirgenmiştir. Ancak hala ne Bush ne de Dışişleri Bakanı Colin Powell, ABD'nin saldırıya uğradığı 11 Eylül dönemi dış politikalarının ne olduğuna dair açıklamada bulunmadılar.

Şiddeti açık bir şekilde uygulanması, uluslararası politikaların hayırlı bir görünümündeki Soğuk Savaş sonrası deneyleri sona erdirmiştir. Bir gün, Bush'u güç durumda kalmış, sıkışmış bir devlet başkanı halinde bir savaş liderine dönüştürmeye yetmiştir. Millî Güvenlik ve dış politika artık millî gündemin iki ana konusu haline gelmiştir.

Hedefler, taktikler ve ABD'nin terörle mücadele savaşı küreselleşmeden kopuşu devam ettirmiştir. Uluslararası tehdit olarak adlandırılan uluslararası terör asıl hedefken, Bush'a yardımcı olan devletlerin de mücadeleye dahil edilmesi, terörü net bir coğrafi odak haline getirmiştir. Afganistan'da Taliban'a karşı başlatılan savaşın ilk safhası bu yaklaşımı kuvvetlendirmiştir.

Bush aynı zamanda teröristleri ne bir sivil suçlular sistemine ne de bir uluslararası suçlular sistemine dahil etme girişiminde bulunmayan seleflerinin yasal suçlular stratejisinden de ayrılmıştır. Bu şekilde ABD uluslararası politikaları değiştirmektense amaçlarını diplomasi yoluyla veya savaşarak başarıya ulaştıramayan sivillerine de şiddet uygulama yoluna başvuran Usame bin Ladin taraftarlarıyla beraber belirli devletleri damgalama, yenilgiye uğratma ve caydırma yolunu seçecektir. Böylece, hükümet hala kürselleşme politikasının başarısızlığının temelinde yatan olayla karşı karşıya gelecektir.

Kürselleşme dünyaya Batı tarzı bir mali bağlantı şebekesi ve paranın, malların, düşüncelerin ve insanların serbest akışını

sunmuştur. Ancak, 1990'ların sonunda yaşanan mali krizler hal rotalarını tamamlayamamış bulunmaktalar ve mevcut ekonomik gerileme sona ermeden önce Arjantin'den daha fazlasını talep edebilir. IMF, Dünya Bankası, ABD Hazinesi ve Avrupa Merkez Bankası yöntem ve şeffaflık sorunlarıyla boğuşurken, küreselleşmenin diğer alt tarafları 11 Eylül'le beraber havaya uçmuştur.

Terörle mücadele, savaşı paranın, malların, düşüncelerin ve insanların serbest hareketine engel olmuştur. Malî kurumlar detaylı incelemeler içerisine dahil edilmiş, ithalat ve ihracat denetim altına alınmıştır. Havayolları seyahatleri azaltılmıştır. Herkes yüksek vergi oranlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Siber savaş kavramı, internet üzerinde bile belirli kısıtlamaları gerekli kılmıştır.

Bunlarla beraber, en can sıkıcı olaylar, bireysel özgürlükler ve kültürel çatışmaları ilgilendirmektedir. 'Ön cephe' her yerdeyken, dış ve iç politika birleşmektedir. Saldırıya uğradıklarında, batılı demokrasiler özellikle de ABD, yeni bir vatanseverlik ve beraberinde yeni bir Batı vatandaşlığı savunmasıyla karşılaşmışlardır.

Şimdi, yasal denge, ağırlıklı olarak bireysel hakların yararına olan sosyal sorumluluk kavramıyla karşılaşacaktır. Batılı demokrasilerin yolunu asimile etmeye isteksiz ya da yeterli olmayan yasal dengeler dinî engeller altında ya da çok kültürlülük altında birleşip- birleşmeme konusunda hoş olmayan bir durumla karşılaşacaklardır. Bu durumlarda, ABD tek başına değildir, ama yapılacak düzenlemeye göre belirli bir standart oluşturulacaktır. Amerikan askerî güçleri bugün ABD millî güvenliğini korumak için savaşmaktadırlar, Afganların özgürlüğünü sağlamak için değil. İnsani savaş 11 Eylül'den beri gidip gelen bir doktrindir. Ancak, 1990'larda ortaya çıkan bir sorun var ki hala yolumuza çıkmaktadır. Bu problem zaferin ardından savaşı kaybeden devletlerle ilgili olarak ne yapılacak? Sorusu ile özetlenebilir.

Savaş tanım itibarıyla acımasız olsa da, bazı insanî sonuçlara da yol açabilir. Köleler özgürlüklerine kavuşurlar, zulüm görenler çektikleri eziyetten kurtulurlar. 'Ulus inşası' bir hüsrandır. Örneğin, NATO'nun Balkanlardaki genişlemesinin çok kültürlü demokrasileri gerçekten etkileyeceğine kim inanır? Seçim sosyal mühendislik ile siyasi mühendislik arasındadır. Sosyal reformcular aşağıdan yukarıya doğru hareket ederler, en belirgin aletleri okullar, kurumlar ve benzeri yapılardır. Böylece, yeni bir sivil toplum oluşturmak isterler. Siyasi reformcular ise, tepeden başlayıp, aşağıya doğru inerler. Sağlam bir hükümet olmadan, sivil toplumun gelişme gösteremeyeceğine inanırlar. Uzun bir askerî görevin dışardan görünen haliyle Afgan sistemini değiştirmeyi gerçekten umut edebilir miyiz? Ya da temiz bir hükümet sahibi ola-

bilmek için yapacağımız en iyi bahis, biraz güvenlik ve para sağlayıp Afganları bildikleri gibi hareket etmelerine izin vermek mi?

Taliban'ı aşağılara koyan birleşik kuvvetler operasyonları, piyade askerlerine ve hassas hava gücünün özenli koordinasyonuna güvenmişlerdir. Amerikan özel kuvvetleri anahtar durumundaydı. Güneydeki Peştun kabilelerini kiralamaya yönelik başarısız girişimin ardından, ABD kara elementlerini karşılamak için Kuzey İttifakı'nı yeniden topladı.

ABD hava ve piyade güçlerini, düşman asker kaybını maksimize ederken Amerikalı asker kaybını minimize eden bir şekilde kullanarak gelişmiş silahlar ve iletişim sistemi ile bir zafer daha kazandı. 21. Yüzyılın ilk süvari birliği görevi için global mevzilendirme aygıtlarının kullanımı gibi olağanüstü sahneler vardır. Ancak en dikkate değer olanı, ABD'nin ana yer birimlerinin sözleşmesini veya pek çok ölümü önleyebilme becerisidir. Bu nedenle, Amerika'nın ağır kayıplar durumunda bir kampanyayı destekleyemeyeceği tezi ispatlanamamıştır. Amerikalı komutanların listenin en tepesine askerî esneklik maliyetinde güç korunması koyduklarına dair söylentiler hala devam etmektedir.

İran, Irak ve hatta Somali gibi durumlarda piyade kiralamanın mümkün olup olmayacağı hala açıklığa kavuşmamıştır. Bu nedenle, Afgan formülü kısa ömürlü olabilir. Ancak, ABD Körfez Savaşında az sayıdaki kaybına karşın, geniş Amerikan gücü kullanımındaki becerisini göstermiştir. Her halükârda, ortak bir görüşün oluşturulduğu anketler ortaya konmuştur ki; 11 Eylül'de 3000 Amerikalının ölümünden sonra Amerikalı askerler daha yüksek seviyede askerî kayıplarda bile askerî önlemlerin alınmasında büyük destek sağlayabilirler. Söz konusu test daha çok seferberliğin makul, amaçların açık, ilerlemenin gözlenebilir olup olmadığı ve sonuçların maliyete değip değmediğidir. Bunlar tedbirli olmanın temel ölçütleridir. Bunları tartışmamız bile, Washington'da durumun ne kadar belirsizleştiğinin göstergesidir. Kısacası, Afganistan, hava gücünün sadece piyadeleri de kapsayan birleşik bir operasyon bağlamında etkili olabileceği tezini doğrulamıştır.

ABD'nin Soğuk Savaş'ın bitiminden beri izlediği dış politikanın özeti, ABD'nin dünya ülkeleriyle olan ilişkilerinin nasıl yönetilmesi gerektiğine dair uzun yıllardır yapılan tartışmalarda bazı benzer hatalar dizinini ortaya koymuştur. Küreselleşmenin uluslararası politikaları değiştirebileceği beklentileri acı bir biçimde son bulmuştur. 11 Eylül'den önce bile bu yaklaşımın zayıflığı (Wilson amaçlarının varisi) açıktır. Hayret verici ekonomik değişimlerin arkasında rüşvet ve zayıflık yatmaktadır. İnsani savaş halkın desteğinden ve sürekli bir rasyonellikten yoksundur. Ayrıca yüz binlerce kurbanı kurtarmak için artık çok geçtir. Hava gücü tek başına piyadeler için etkili bir kaynak değildir ve hedeflerdeki

muhtemel ağır kayıplar ulusal çıkarlarla ilgili değildir. Piyadeler ortaya çıktığında Balkanlarda veya Haiti'de olduğu gibi genellikle belirsiz veya başarısız ulus-yapıcı tecrübelerle birleşmiştir. Eski Bush yönetiminde açık olan, jeopolitik yaklaşımın dönüşü 11 Eylül'e kadar ABD'nin dış politikasına egemen olmuştur. Şu an Amerika ve müttefikleri küreselleşmenin her yerin cephe olduğu bir savaşta bireysel özgürlükleri ve kültürel meseleleri de içeren zayıf yanları ile boğuşmaktadır.

Bu seferberlik ve hedefleri, özellikle de terörizmin devlet sponsorları tespit edilebilir bir coğrafyaya sahiptir. Küresel askerî erişimi ile birlikte ABD dışında, bölgesel güç dengeleri koalisyon ortaklarının seçiminde çok önemlidir. ABD'nin amacı uluslararası sistemi değiştirmek değil, sivillerin hükümet sanatının yaralı bir aracı olarak hedeflenmesine damga vurmaktır. Washington başarısız devletler veya tehlikeli politikacılar tarafından riske edilen nüfusun kurtarılmasından çok, ulusal güvenlik adına bir savaş başlatmaktadır. Şimdiye kadar ABD minimum değerde kayıp vermiştir. Çünkü birleşik silâh operasyonları için Afganistan'da piyade kiralamıştır. Bu yolda pek çok risk vardır. Bush Hükümeti şimdiden başarısız olmuş devletlerle ve Güney Asya gibi ölümcül bölgesel çatışmaların yönetimindeki belirsizliklerle karşı karşıya kalmıştır. Terörle mücadele savaşı, Amerikan güçlerinin küçük çaplı ancak ölümüne seferberliğe savaştığı Afganistan'daki hileli son oyunda örneklenmiş olduğu gibi, tek bir kati büyük ihtimalle meydan okuyacak klasik uzatmalı bir çatışmadır.

Kaçınılmaz olarak, Amerikan politikalarındaki ahlakî ses, göçmenlerin savunmasında veya askerî taktiklerin eleştirisinde eski gücüne kavuşacaktır. Yine de, pek çok şey yanlış yöne sapabilir. Bu gözlemleri yapmak güvenlidir. Şimdilik, Washington yeni bir uluslararası politik sistem oluşturulması veya bu sisteme başkanlık edilmesi fikrinden vazgeçmiştir. Yayılmış olan amaçlar, özellikle de askerî olanlar, yeni olabilir ancak jeopolitik temeller aynıdır. Güç BM tarafından değil, ABD tarafından düzenlenen bölgesel koalisyonlarda ölçülecektir. Refah ekonomik coğrafya ile ölçülecektir. Eski ulusal sınırlarla komşu olmakla değil, fakat başkente karşı konuksever karakteristikleri paylaşan sistemlerle ölçülecektir.